

Συναισθηματική νοημοσύνη και σχολική επίδοση

Μαρία Μωραΐτη,

Msc Κοινωνική Λειτουργός

Κατηγορία: Ψυχολογία

Η επικέντρωση στην απόκτηση γνώσεων έχει ως απόρροια την παραμέληση της καλλιέργειας ικανοτήτων και δεξιοτήτων σε κοινωνικούς και συναισθηματικούς τομείς από νεαρή ηλικία. Αυτό συνεπάγεται με την παγιωμένη εκπαιδευτική κοινωνική πολιτική που στηρίζεται αποκλειστικά στη γνωστική νοημοσύνη (IQ). Η συναισθηματική νοημοσύνη (EQ) είναι μια σχετικά νέα έννοια που έχει στόχο να περιγράψει τα χαρακτηριστικά που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή του ανθρώπου. Μάλιστα, ως τις αρχές της δεκαετίας του 1990 τα ευρήματα των μελετών επιβεβαίωναν αποκλειστικά τη ύπαρξη της γνωστικής νοημοσύνης, αποκλείοντας την ύπαρξη νοημοσύνης διαφορετικής από τη γνωστική (Καφέτσιος, 2003).

Στο σημείο αυτό έγκειται και η περαιτέρω εξέταση της συνεισφοράς της συναισθηματικής νοημοσύνης, συνδυάζοντάς την με την εκπαίδευση, έναν τομέα με αυξημένη ζήτηση επιστημονικού ενδιαφέροντος, γύρω από τον οποίο έχουν αναπτυχθεί ποικίλες θεωρίες και μοντέλα που στρέφονται όμως γύρω από την αντιμετώπιση δυσκολιών, όπως παραδείγματος χάρι οι μαθησιακές δυσκολίες, ή ο σχολικός εκφοβισμός, σε αντίθεση με το μελετώμενο θέμα το οποίο φέρει στο προσκήνιο την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και των συναισθημάτων στους μαθητές, ώστε σταδιακά να κατακτήσουν δεξιότητες όπως η επικοινωνία, η προσωπική ευθύνη, η ομαλή επίλυση συγκρούσεων και η αποδοχή του εαυτού, έννοιες με θετικό πρόσημο για την ανάπτυξή τους, οι οποίες ενδεχομένως και να προλαμβάνουν την εκδήλωση αρνητικών φαινομένων (Goleman, 1998).

Σύμφωνα με τους Piaget και Wechsler στον δυτικό κόσμο, η μελέτη των ανθρώπινων ικανοτήτων έχει παραδοσιακά επικεντρωθεί σε νοητικές και γνωστικές ικανότητες, καθώς και στις προσαρμοστικές τους χρήσεις (Chan, 2005). Η γνωστική νοημοσύνη (IQ) θεωρείται καθοριστικός παράγοντας της επιτυχημένης σχολικής επίδοσης. Τα τελευταία χρόνια, έχουν αναδυθεί πιο περιεκτικές προσεγγίσεις σε ό,τι αφορά τη νοημοσύνη, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και αυτές των Gardner και Sternberg (Chan, 2005). Σε αυτό το πλαίσιο, η συναισθηματική νοημοσύνη έχει κερδίσει έδαφος, υπογραμμίζοντας τη σημασία της στην ανάπτυξη του ατόμου και τη

διαχείριση των συναισθημάτων. Η συναισθηματική νοημοσύνη αξιώνει την ενσωμάτωση της στην εκπαίδευση και την εισαγωγή της στα σχολικά προγράμματα.

Η συναισθηματική νοημοσύνη σύμφωνα με τους Salovey & Mayer (1990) ορίζεται ως η ικανότητα να μπορεί κάποιος να παρακολουθεί και να ρυθμίζει τα συναισθήματα του αλλά και αυτά των άλλων και να τα χρησιμοποιεί ως οδηγό για σκέψη και δράση. Υποστήριξαν ότι υπάρχει ένα είδος νοημοσύνης, διαφορετικό από τη γνωσιακή ευφυΐα, που μπορεί να μετρηθεί με αξιόπιστο τρόπο. Σε αντίθεση με τη γνωστική νοημοσύνη (IQ) που αναπτύσσεται τα πρώτα χρόνια της ζωής, η συναισθηματική νοημοσύνη μπορεί να αναπτυχθεί καθ' όλη τη διάρκειά της. Η ανάπτυξη και η καλλιέργεια στοιχείων της ξεκινάει στα πρώτα στάδια της ζωής και συνεχίζει να διαμορφώνεται κατά τη διάρκεια της σχολικής ηλικίας (Ioannidou & Konstantikaki 2008).

Σύμφωνα με την Πλατσίδου (2004) από τις περισσότερες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί αντιμετωπίζεται ως μια σύνθετη έννοια που περιλαμβάνει ικανότητες, χαρακτηριστικά, και δεξιότητες και με κριτήριο το πεδίο εστίασης ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες: α) Θεωρίες ικανότητας: η συναισθηματική νοημοσύνη λογίζεται ως συνδυασμός ικανοτήτων προσαρμογής και χαρακτηριστικών προσωπικότητας (θεωρία Mayer, Salovey & Caruso), β) Θεωρίες με πλαίσιο την προσωπικότητα: εδώ θεωρείται ως συνδυασμός ικανοτήτων προσαρμογής και χαρακτηριστικών προσωπικότητας (θεωρία Bar-On) και γ) Θεωρίες επίδοσης: εξηγούν και προβλέπουν την αποτελεσματικότητα στην εργασία με βάση την οργάνωση του ατόμου (θεωρία Goleman). Τα ψυχομετρικά εργαλεία διαχωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη αφορά τις αυτοαναφορές, τα χαρακτηριστικά δηλαδή που συνδέονται με τη συναισθηματική νοημοσύνη, όπως για παράδειγμα η ενσυναίσθηση (emotional quotient inventory Bar-On test). Η δεύτερη κατηγορία σχετίζεται με την αντικειμενική μέτρηση των γνωστικών ικανοτήτων (Mayer, Salovey, Caruso emotional intelligence test) (Mayer, Caruso & Salovey, 1999). Η Τρίτη κατηγορία αφορά τις αναφορές τρίτων προσώπων (γονείς, εκπαιδευτικοί), οι οποίοι εκτιμούν τις ικανότητες και τα χαρακτηριστικά κάποιου παιδιού (emotional competence inventory).

Συνοψίζοντας, η συμβολή της συναισθηματικής νοημοσύνης στη σχολική επίδοση των παιδιών είναι καίριας σημασίας και θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω, καθώς τα ερευνητικά δεδομένα για τη συνεισφορά της είναι ελάχιστα. Η ενσυναίσθηση, που αποτελεί τη βάση της συναισθηματικής νοημοσύνης ενισχύει η

ικανότητα των παιδιών να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων, να αναλαμβάνουν ευθύνες και να επιλύουν με διάλογο τις συγκρούσεις τους.

Βιβλιογραφικές Πηγές:

Goleman, D.(1998). «*Η Συναισθηματική Νοημοσύνη. Γιατί το EQ είναι πιο σημαντικό από το IQ*» (μτφρ. Παπασταύρου, Α.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Καφέτσιος, Κ.,(2003) «Ικανότητες Συναισθηματικής Νοημοσύνης: Θεωρία και εφαρμογή στο εργασιακό περιβάλλον». *Ελληνική Ακαδημία Διοίκησης Επιχειρήσεων* (2)σ. 16-25

Πλατσίδου Μ., (2004). «Συναισθηματική νοημοσύνη: Σύγχρονες προσεγγίσεις μιας παλιάς έννοιας», *Επιστήμες Αγωγής* (1) σ. 1-13 Διαθέσιμο στο:

https://www.researchgate.net/profile/Maria_Platsidou/publication/255730551_Synaisthmatike_Noemosyne_Synchrones_prosengiseis_mias_palaia_s_ennoias/links/0046352095d556f7f5000000/Synaisthmatike-Noemosyne-Synchrones-prosengiseis-mias-palaias-ennoias.pdf

Chan D., (2005).“Self-Perceived Creativity, Family Hardiness, and Emotional Intelligence of Chinese Gifted Students in Hong Kong” *The Journal of Secondary Gifted Education* Vol. XVI, No. 2/3 p.1-10

Ioannidou F., Konstantikaki V., (2008) Empathy and emotional intelligence: What is it really about? *International Journal of Caring Sciences* 1(3)p.118–123

Salovey, P. & Mayer, J.D. (1990). “Emotional intelligence” *Vol. 9 Issue. 3 SAGE Journals* p. 185-211 <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>